

**MØRE OG ROMSDAL
BONDELAG**

**Til
Norges Bondelag**

Vår saksbehandler
Lyche Arnar
Tlf. 71 20 28 90/41418871
arnar.lyche@bondelaget.no

Vår dato
6. mars 2013
Deres dato

Vår referanse

Deres referanse

Uttale jordbruksforhandlingene 2013 fra Møre og Romsdal Bondelag

Møre og Romsdal Bondelag mener at bonden må kunne ha normal inntekt av ett årsverk arbeid uansett produksjon og at inntekta hos hver enkelt produsent må øke mer enn hos andre grupper. Vi ønsker at de grovfôrbaserte husdyrproduksjonene skal bli prioritert i år. Vi ser at for flere av de viktigste husdyrproduktene er det betydelige underskudd, og det bør derfor være rom for å ta ut høyere priser.

Kostnadsveksten har i de senere år vært stor. Det er et minimum at markedsinntektene skal øke tilsvarende kostnadsveksten for alle produksjoner og bruksstørrelser. Budsjettmidler kan i større grad brukes til å drive politikk og utjamning mellom produksjoner, distrikt og strukturer.

Landbruksmeldinga legger opp til at vi skal øke produksjonen betydelig de neste åra. Derfor kan ikke reduksjon i arbeidsinnsatsen være en forutsetning. Rasjonaliseringsgevinsten bør ut av regnestykket i jordbruksavtalen og heller bli til fordel for bonden. For å få til økt matproduksjon må lønnsomheten i det å produsere bli bedre. Det er derfor viktig at økning i inntekt også kommer på produkt, og ikke bare på produksjonsnøytrale tilskudd.

Landbruket må bli mer attraktivt å gå inn i. Derfor må inntekten heves med minst kr 100 000 per årsverk utover kostnadsveksten. Vi er klar over at det ikke er gjennomførbart på ett år. Derfor må regjeringen med i en forpliktende 4-årsplan, der det skapes rom både i budsjetter og i markedet gjennom et sterkt importvern.

Det må ikke være et mål at den norske kua skal ha høyest mulig ytelse, men at den føres i størst mulig grad på norsk fôr.

1. Grovfôr

- Med underskudd på grovfôrbasert kjøtt, og bekymring for melketilførselen på sikt, må vi stimulere til arealproduktivitet. Det er viktig å øke matproduksjon på norske ressurser.
- Vekst i tilskudd skal ikke komme på areal. Det presser leiejordprisene og stimulerer ikke til økt arealproduktivitet.

Bondelagets Servicekontor AS

Postadresse: PB 2047 Moldegård 6402 Molde	Besøksadresse: Fannestrandveien 63. Molde	Telefon: 71 20 28 90	Mobil: 41 41 88 71	E-postadresse: More.romsdal@bondelaget.no
Møre og Romsdal Bondelag	Org.nr.: 939678670	Bankkonto:	8101.05.12891	Internet:
Bondelagets Servicekontor AS	Org.nr.: 985063001 MVA	Bankkonto:	8101.05. 91392	www.bondelaget.no/moreogromsdal

Vår dato
6. mars 2013

Vår referanse

- Dreneringstiltak må omfatte flere tiltak enn vanlig grøfting, som for eksempel profilering og omgraving. Vekst i rammen bør komme i områder med mye nedbør, og grasareal bør telle likt med kornareal ved fordeling mellom fylkene. Ved tilførsel av friske midler er det nødvendig å prioritere dreneringstiltak.
- RMP- midlene bør reduseres noe til fordel for grøftetilskudd. Mens det på kornjord er snakk om å heve avlinga ved drenering, er det i nedbørsrike "grasområder" i mange tilfeller avgjørende for at arealene fortsatt skal være i drift. Dreneringstilskuddet må tildeles som andel av kostnadsoverslag fordi dreneringskostnadene per dekar er forskjellig.
- Utmarksbeitetilskudd må betydelig opp.

2. Melk (ku og geit)

- Med stor avgang av melkeprodusenter, og med mål om økt produksjon, må lønnsomheten bedres. Inntektene i melkeproduksjonen på Vestlandet er lavere enn gjennomsnittet i landet. Nedgangen i melkeproduksjonen er større enn i resten av landet.
- Målprisen må økes med 20 øre etter råd fra markedsregulator.
- Økning av tilskudd til melkeproduksjonen må komme på andre områder enn driftstilskuddet. Dette tilskuddet er på et fornuftig nivå. I stedet ønsker vi at det innføres et grunntilskudd på 10 øre per liter kumelk. Som et alternativ kan alle melkeprodusenter flyttes opp ei sone når det gjelder distriktstilskudd.
- Vi ser ingen prinsipielle grunner til at det skal være forskjell i kvotetak mellom samdrifter og enkeltmannsforetak. Likevel ønsker vi ro om kvoteordningen, med unntak om at samdrifter skal ha mulighet for å leie kvote. Det er viktig å opprettholde fylkesvise melkekvote.
- Samdrifter må kunne starte opp når som helst på året.
- Vi ønsker å beholde dagens "trappetrinnsfordeling" av husdyrtilskudd i melkeproduksjonen. Økning i husdyrtilskudd skal komme med samme kronemessige beløp på alle melkekyr 1 – 50. Laveste sats gis også fra ku nr 50 og til ku nr 60, men dette må ikke innebære omfordeling av midler. Det vil holde graderingen i strukturprofilen, samtidig som det dekker inn den veksten i variable kostnader som er lik pr dyr.
- Vi er i mot å redusere kvoteprisen til kr 2 per liter. Melkekvoten er ikke avskrivbar og pantegrunnlaget blir redusert. Hvem skal betale? Det er ikke riktig at en tar penger fra de som allerede har kjøpt seg kvote til å subsidiere de som skal øke produksjonen.
- Sjukdomssanering på geit må fullføres.
- Geiteholdet er et viktig bidrag i norsk matproduksjon. Det er viktig å se på tiltak som stimulerer avsetningen av geitemelk og geitekjøtt for å styrke produksjonsmiljøet.
- Vi ønsker å styrke distriktstilskuddet til geitemelk i klyngene med geitemelkeprodusenter.

3. Storfe /ammeku

- Selv om det ikke er målpris på storfekjøtt, må pris til bonde betydelig opp.
- Det må stimuleres til økt storfekjøttproduksjon, både i melkeproduksjonen og ammekuproduksjonen. Vi ønsker kvalitetstillegg på okseslakt etter modell kvalitetstillegg på lam.
- Distriktstilskuddet storfekjøtt må økes betydelig.
- Det er viktig for økonomien i husdyrproduksjonene at innfrakttilskuddet på slakt blir økt. Dette er særlig viktig for distriktene.
- Stadig flere ammekyr får ikke kalv. Det må bli lønnsomt å få i kalv i ammekyrne.
- Vi ber om at det utarbeides en økonomisk opptrappingsplan for storfekjøttproduksjon.

4. Småfe

- En del av tilskudd til vinterfôra sau må over på tilskudd til lammeslakt. Dette for å stimulere kvalitet og produksjon, og ikke til å ha uproduktive dyr til over telledato.
- Heve tilskudd til sauer som går på utmarksbeite (for å unngå for mye beiting på dyrka mark).
- Pris på lam kan øke vesentlig. Det er underskudd i markedet og derfor mener vi det er rom for å heve prisene.
- Det må innføres tilskudd til påsettlam.
- Høyeste sats for produksjonstilskudd opp til 150 vinterfôra sauer.

5. Svin

- Det beste tiltaket på kort sikt for å styrke økonomien i svineproduksjonen er å sørge for markedsbalanse.
- Prisfasettinga på svinekjøtt bør skje i samråd med markedsregulator. Siste tiåret har prisen gått betydelig ned, mens kraftfôrkostnadene har gått opp med 25 prosent.
- Distriktstilskudd på gris er viktig for å styrke svinemiljøene i distriktet, og bør styrkes.
- Satellitter i purkering må få avløsertilskudd og produksjonstilskudd ut i fra sitt reelle produksjonsvolum, og ikke hva som er inne på telledato.
- Økt dyretallsstøtte på kr 1000 for de første 35 purkene og kr 30 for de første 1400 slaktegrisene.

6. Fjørfe

- Tiltak i eggsektoren må sees i sammenheng med overproduksjonen. Det må fokuseres på næringsstoffregnskapet/-balansen på enkeltbruk. Slik produksjon bør prioriteres i områder med ledig spredeareal og nedgang i husdyrproduksjon.

7. Korn/kraftfôr

- Redusert arealtilskudd og de sparte pengene brukes til kvalitetstilskudd på korn. Dette gjøres for å stimulere til økt produksjon.

Vår dato
6. mars 2013

Vår referanse

- Skal kornprisen økes må dette kompenseres med prisnedskrivning av kornet. Dette for å unngå økt kostnadsnivå for husdyrprodusenter. Importvernet er for svakt til at en kan ta ut kostnadsøkningen på husdyrprodukt i markedet.
- For å redusere importen av råvarer til kraftfôr bør det legges til rette for dyrking av egne sorter med fôrhvete.
- Slutfør arbeidet med beredskapslager for såkorn og matkorn.
- Tilskudd til proteinvekster bør økes.

8. Frukt/Grønt

- Økt distrikts- og kvalitetstilskudd for industribær.
- Måltrettet støtte til sortsutvikling av jordbær.
- Må ha nye plantevernmiddel før forbud mot eksisterende middel.
- Det er svært stort behov for investeringsmidler til fornying av frukthagene.
- Målprisen må økes tilsvarende konsumprisindeksen, og det samme gjelder distrikts- og kvalitetstilskudd.
- Tilskudd til fruktlager er svært viktig.
- Økning i RMP øremerket driftsvansketilskudd.
- Egen sone for AK-tilskudd for potet og grønnsaker i son 5.
- Økt tilskudd per bikube med kr 200. Disse er avgjørende for produksjon av frukt og bær.

9. Miljø mm

- Framtiden til norsk landbruk er helt avhengig av hvordan vi greier å tilpasse oss de varslede klimaendringene. All drift er avhengig av godt drenert jord. Når jord går ut av drift er ofte det underliggende problemet dårlig drenering. Grøftesystemene er underdimensjonerte og det haster å gjøre omfattende investeringer for både å redusere klimagassutslipp, øke avlingsmengde per areal og hindre at areal gror igjen. Alle driftsformer krever drenert jord.
- Møre og Romsdal Bondelag har et klart inntrykk av at de fleste gårdbrukere ønsker å utnytte husdyrgjødsel på beste måte ved å spre den under gunstige forhold når plantene er i vekst, men det er ofte vanskelig å få det til i praksis med liten gjødsellagerkapasitet, knappe tidsmarginer og skiftende værforhold. Et stort flertall av melkeprodusentene er på grunn av lagerkapasiteten avhengige av å tømme gjødsellageret i løpet av september. Vi synes det er svært uheldig at store mengder næringsstoffer blir tilført jorda utenom selve vekstsesongen. Det fører til økt forurensning. Det er viktig å endre dagens praksis. For å lykkes er det nødvendig å ta utgangspunkt i bondens praktiske situasjon. Vi har veldig liten tro på at innstramming av regelverket vil gi ønsket effekt. Trolig vil det skape flere lovovertredere og flere bønder mister motivasjon og gir opp drifta. En storstilt satsing på utvidelse av gjødsellagerkapasiteten er helt nødvendig dersom omfanget av høstspredning av husdyrgjødsel skal reduseres.

10. Økologisk landbruk

- Mest mulig av midlene må stimulere til økt produksjon og kvalitet.
- Mer markedsmessig fokus. Det er utfordringer med salget, men vi må dekke etterspørselen for å unngå import.
- Kostnaden med å nå statens mål om økologisk produksjon må dekkes av staten.
- Viktig å stille krav til det offentlige om innkjøp!

11. Investering

- Åpne for investeringsmidler til nydyrking.
- Rentestøtteordningen bør bli forvaltet i sentral utjevningpott for å få balanse mellom tilskudd og rentemidler. Da kan tilskuddene bli fordelt på fylkene, og rentestøtten fra nasjonal pott.
- For å nå målet om produksjonsøkning må en se på behovet for investering i stedet for historiske tall på kapitalen som skal godtgjøres i totalkalkylen.
- Innføring av mosjonskrav vil påføre merkostnader for husdyrprodusenten som må inn i totalkalkylen.
- Investeringsvirkemidlene må dekke en større del av byggekostnaden for å få økonomi i husdyrholdet etter utbygging. Vi ser at det er svært store behov for investeringer i landbruket.
- Totalpotten for investering må være så stor at alle fylker kan bruke maksimalsatsene, og maksimalsatsene må heves vesentlig.
- Det må innføres ordning for skattefrie avsetninger til investeringsfond. Fondsavsetningen kan ikke bare brukes til bygg, men også til nydyrking, grøfting etc.
- Tapsfond på risikolån bør ikke belastes tilskuddsrammen.
- Rentestøtten må knyttes opp mot markedsrenten i stedet for niborrenten, for å ta hensyn til bondens faktiske rentekostnad.

12. Rekruttering /kompetanse med mer

- Det beste og mest effektive rekrutteringstiltaket er konkurransedyktig økonomi.
- Det bør bli arbeidet med et sett av virkemidler for de som skal inn i næringa, inklusiv skatter, avgifter og enklere regelverk.
- Vi ser behov for tiltak som medvirker til at flere bruk kommer på salg slik at unge som er interessert i å drive jordbruk kan få kjøpe og drive gard. Det må være lønnsomt å selge gardsbruk i drift framfor "å slakte" ved salg av ulike deler. Skattleggingen stimulerer ikke til salg av garden ut av familien.

13. Velferd.

- Landbruket må ha velferdsordninger som kan konkurrere med andre næringer.
- Folk med næringsinntekt må kunne avløse hverandre. Samdriftsmedlemmer og ektefelle må kunne ta sykdomsavløsning. Tilskudd til avløsning til ferie/fritid og til

Vår dato
6. mars 2013

Vår referanse

sykeavløsning må ha et kraftig løft. Det er mer krevende å være avløser nå enn før. Derfor er det rimelig å anta at kostnadene til avløser vil stige.

- Nye brukere bør få halvt avløsertilskudd første driftsår, uten krav til dokumentasjon.
- Utbetaling av avløsertilskudd minst to ganger i året.
- Satellitter i purkering bør få avløsertilskudd ut fra sitt reelle produksjonsvolum.
- Det bør settes ned ei arbeidsgruppe som ser på fordeling av tilskudd til ferie og fritid mellom ulike produksjoner.
- Norges Bondelag bør nedsette ei arbeidsgruppe som ser på arbeidsforbruket i ulike produksjoner, sett i forhold til størrelsen på avløsertilskuddet.
- Tilskuddet til landbruksvikar må følge kostnadsutviklingen.
- Nyetablerte må slippe krav til næringsinntekt for å få tilskudd ved sykdom.
- Sykepenger som gårdbrukeren får av NAV blir trukket fra tilskudd ved sykdom selv om disse ikke referer seg til inntekta fra garden, men til inntekta utenom bruket. Denne samordningen med lønnsinntektene bør fjernes.
- Det er nødvendig med forutsigbarhet og stabilitet i pensjonsordninger. Lave inntekter gir for dårlige fradragmuligheter for sparing i pensjon.

14. Annet

- Distriktstilskuddet er målrettet ned på gardsnivå og med garantert distriktsvirkning og bør være et av de prioriterte tiltakene. Distriktstilskuddet er knyttet til faktisk levert produkt og kompenserer kostnadene etter mengde. Distriktstilskuddet imøtekommer derfor også de litt større brukene i forhold til kostnadene som følger med produksjonsomfanget. Dessuten har det ikke kostnadsdrivende effekt på leiejord slik som arealtilskudd. De er billig å forvalte og lett å kontrollere.
- Pelsdyrfôr må fortsatt ha frakttilskudd. Pelsdyrfarmer i Møre og Romsdal får nå fôret fra Trondheim.
- Tilskudd til gamle husdyrraser endres til tilskudd per født kalv. Fødte kalver stimulerer til produksjon og en bedre bevaring av rasene.
- Birøktneringa trenger å få økt produksjonstilskudd slik at inntektene fra denne produksjonen kan nærme seg resten av landbruksnæringa.
- Birøktneringa trenger å få på plass ei ordning for kompensering av ekstra arbeid og kostnader i samband med offentlige pålegg som nektarvandring med bier. Ikke bare på grunn av dyresykdom men også på grunn av plantesykdom, jmf Mattilsynets vedtak høsten 2011.
- Økt tilskudd per bikube med kr 150. Disse er avgjørende for produksjon av frukt og bær.
- Vil ha økt satsing på skogsvegbygging. Et hogstlag koster kr 2600 per time i drift. Disse timene må være effektive for å sikre lønnsomhet i verdi kjeden. Markedssituasjonen for tømmer i Midt-Norge er unik. Industrien får ikke hentet inn nok lokalt tømmer.
- Budsjettet for Allskog for 2013 innebærer økt avvirkning på 20 prosent. Dette innebærer økt behov for midler til planting.
- Finansiering av nye pelsdyrgårder må på plass.

- Jordbruksfradraget må gjelde per person med inntekt på bruket.
- Vi må unngå forslag som tar penger fra ei gruppe og gir til en annen. Det skaper splid.
- Samboer par må på lik linje med gifte ha mulighet for å dele inntekten fra gårdsdriften. Med dagens regelverk må en av partene betale arbeidsgiveravgift.
- Hardere beskatning på kapitalinntekter innført i 2005 må fjernes fordi dette slår spesielt hardt ut for personlig næringsdrivende og i særdeleshet jordbruk.
- Beredskapslageret for korn må inn.
- Taket på husdyrtilskudd må fjernes, og uansett må kvalitetstilskudd på lam og et eventuelt kvalitetstilskudd på storfeslakt ikke avkortes.
- Fraktordningene for både slakt og kraftfôr må økes ytterligere for å utjevne de reelle kostnadsulempene.

15. Faglige problemstillinger som bør prioriteres gjennom jordbruksforhandlingene.

- ***Hva er et klimavennlig landbruk?***

Når landbrukets klimaregnskap diskuteres fremmes ofte økt bruk av kraftfôr som et tiltak for å redusere metanutslipp fra drøvtyggere. Økt bruk av kraftfôr øker tilvekst og produksjon og produserer mindre metan per produsert enhet produkt.

Beregnet på besetnings- og gardsnivå blir bildet mer komplisert. Vi mener det er behov for å se nærmere på både regnestykket og forutsetningene som ligger til grunn for utformingen av klimapolitikken.

- ***Bedre bruk av beiter:***

Landbruksmeldingen har en målsetting om å øke beitebruken i landbruket: I flere år har det vært avsatt midler over jordbruksoppgjøret til nasjonalt beiteprosjekt. Ordningen ble avsluttet i 2012. Det er viktig at kompetansen fra prosjektet blir videreført og videreutviklet. I forhold til beitebruk står utfordringene fortsatt i kø.

- ***Når stordriftsfordeler går over til stordriftsulemper***

Landbruket har stordriftsfordeler, men det er også stordriftsulemper. Dersom enhetene fortsetter å vokse, vil stordriftsfordelene ved en gitt størrelse bli "oppspist av" stordriftsulempene. Hva som er rett størrelse for en driftsenhet er et komplisert spørsmål, og vil avhenge av en rekke faktorer. Målet er å forbedre beslutningsgrunnlaget for bonden foran større investeringer, samt å forbedre kunnskapsgrunnlaget for utforming av landbrukspolitikken.

Behandling av uttalen i Møre og Romsdal

Fylkeslaget drøftet uttalen i flere styremøter. Lokallagene fikk tilsendt på forhand et foreløpig utkast til uttale etter fylkesstyremøtet 5.-6. desember. Arbeidsutvalget laget forslag til styret på bakgrunn av lokallagsuttalene. Det kom inn 42 uttaler og innspill. Av disse uttaler/innspill fra 32 lokale Bondelag og 10 fra samarbeidende organisasjoner.

I ei innledende generell runde på utvidet fylkesstyremøte 5. mars presenterte representanter fra 6 regionale samvirke- og landbruksorganisasjoner synspunkter til uttalen. Fylkesstyret i Bondelaget vedtok uttalen etterpå i eget møte.

Uttalen fra styremøtet 5. mars ble omdelt i fylkesårsmøtet i M&R Bondelag 8. - 9. mars.

Vedlegg i særskilt sending uttaler og innspill fra:

Uttaler og innspill fra disse 32 lokale Bondelag: Aure og Tustna BL, Averøy BL, Eide BL, Fræna BL, Gjemnes BL, Gossen BL, Halså BL, Harøy og Fjørtoft BL, Hjørundfjord BL, Hustad BL, Liabygda BL, Molde BL, Rauma BL, Rindal BL, Rovde BL, Sande BL, Skodje BL, Smøla BL, Stranda BL, Straumsnes BL, Sykkylven BL, Sunnlyven BL, Surnadal BL, Tingvoll BL, Todalen BL, Valldal BL, Vestnes BL, Ytre Haram BL, Øksendal BL, Ørskog BL, Ørsta BL og Ålvund BL.

10 samarbeidende organisasjoner og medlemmer: Allskog, Bioforsk Økologisk, Felleskjøpet Nordmøre og Romsdal, Fjordane Pelsdyravlslag, Grøntutvalet Vestlandet, Norske Landbrukstjenester, Norsvin i M&R, Tine Meieriet Vest, Tine Midt-Norge, TYR.

Fra møtet om uttale jordbruksforhandlingene 5. mars 2013 på Skarstua.

Foran f.v.: fylkesjordsjef Ottar Longva (observatør), Olav Håkon Ulfnes (Felleskjøpet N&R), Ivar Aae (Landbruk Nordvest), Odd Bjarne Bjørndal (M&R Sau- og geitalslag), Reidar Lindset (Norsvin), Øyvind Karlsen-Heinåli (TYR). **Bak f v.:** Yngve Røøyen (Bygdeungdomslaget), Odd Helge Gangstad, nestleder Birgit Oline Kjerstad, fylkesleder Inge Martin Karlsvik, Anne Katrine Jensen, Trond Malmedal, Arne Rekkedal og org.-sjef Arnar Lyche. (Foto: Arild Erlien).